

В. В. Лях

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

Л. М. Крившенко

КУ Сумська СШ I-III ст. № 25

ТВОРЧЕ ВИКОРИСТАННЯ ГУЧНОМОВОК У ВИХОВАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА БАЗІ КОЗАЦЬКОГО ТАБОРУВАННЯ

У статті розглядається проблема організації козацького таборування молодших школярів і застосування такого інноваційного методу впливу на свідомість дитини, як гучномовка. Визначається поняття «гучномовка», розкривається її сутність, значення та місце у вихованні учнів на базі дитячих козацьких наметових таборів. Відображаються результати позитивного впливу гучномовок на свідомість і поведінку молодших школярів, наводяться конкретні якісні зміни, що відбулися в учнів впродовж козацького таборування.

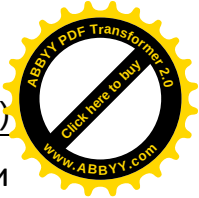
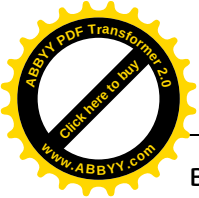
Ключові слова: гучномовка, козацьке таборування, інноваційний метод, молодші школярі, свідомість і поведінка.

Постановка проблеми. Важливим напрямком роботи є виховання й оздоровлення учнівської молоді на лоні природи. Багаторічний досвід організації та проведення козацьких і туристсько-екологічних наметових таборів виявляє (під час руху по пересічній місцевості) досить велику кількість суперечностей, які можна гармонізовувати чи взагалі уникати за допомогою творчого використання авторських і колективних гучномовок. Особливо доречним є їх використання у перші дні козацького таборування, коли діти у незвичних умовах існування розкріпачуються і типові зауваження виявляються малоефективними. Однак на сьогодні нема необхідного методичного забезпечення з використання гучномовок у козацькому таборуванні.

Аналіз актуальних досліджень. Джерельна база з роз'язання даної проблеми відсутня. Синонімами гучномовок є кричалки і горлопанки. Однак, етимології слів «гучномовка», «горлопанка», «кричалка» не знайдено у жодному з тлумачних словників сучасної української мови. Фундаментальні дослідження з даної проблеми не проводилися. На доцільність використання кричалок вказують С. Афанасьєв, С. Коморин, В. Лях, А. Тимонін.

Мета статті – розкрити сутність гучномовки, її значимості у вихованні молодших школярів під час козацького таборування.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що робота всіх козацьких таборів відрізняється від типових оздоровчих, насамперед тим, що діють вони під відкритим небом, часто серед дикої природи. Козацький наметовий табір – це справжня школа, де класами є відповідні біогеоценози лісу, луків,

водойм, серед яких козачата невимушено навчаються жити й пізнавати довкілля. У таких таборах від учнів вимагається цілковитої тиші, а вони – шумлять і горлопанять. Виникають суперечності, які часто загострюються. Перед педагогами постають питання пошуку оптимальних шляхів гармонізації екологічно виважених відносин козачат з різноманітними об'єктами природи. Одним із шляхів гармонізації таких відносин в організаційний період таборування є використання гучномовок, які, з одного боку, підтримують дитяче галасування, а, з іншого, – вимагають від вихованців дотримання належної поведінки, вимоги тощо.

Ми визначаємо **гучномовки** (кричалки, горлопанки) як сильні, чітко вимовлені хором римовані звернення, заклики, накази, застереження, пропозиції, схвалення, возвеличення, звинувачення, що виголошуються всією громадою чи окремою групою козацької громади: сотні, чоти, рою, застави. Гучномовка може виголошуватися і самим отаманом або ж за його наказом окремо взятим козаком. Тоді його голос має бути різким, бадьорим, суворим чи радісно збудженим, але обов'язково дуже сильним. Настільки, щоб його чула вся козацька громада, члени якої можуть знаходитися на великій відстані. Під час виголошення гучномовки голос отамана має лунати впевнено, при цьому в разі потреби може підсилено гучніти, або ж ставати притишеним – наближеним до емоційно-забарвленого шепоту.

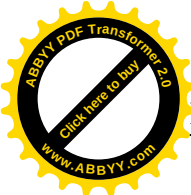
Так, наприклад, до екологічно виваженого ставлення козачат із довкіллям, може закликати гучномовка, що виголошується притишеним криком-шепотом: **Стій! У лісі не кричи. Тут мовчи, Тут шепочи, Тишу пильно Бережи, Спокій лісу Стережи.** (Т. Беценко)

Така кричалка-зауваження і водночас застереження діє на учнів краще, ніж вимога вчителя (вихователя, вожатого) не шуміти. Діти при цьому не ображалися на старших, замислювалися над своєю поведінкою.

Згодом для них звучить кричалка-пам'ятка: **Пам'ятай! Тварин у лісі Не чіпай: Ні комашок, Ні мурашок, Ні жуків, Ні павуків, Ні пташок, Ні їжаків. Пильно їх Оберігай!** (Т. Беценко)

Наприкінці організаційного періоду табірної весняно-літньої зміни звучить хорова паритетна декламація-порада: **В лісі – тихо! Не кричи! І товариша навчи! Там малята підростають, Що вас любо привітають: Повзик, дятел, корольок, Заєць, лис і борсучок!** (Т. Беценко)

Довготривала практика організації козацького таборування підтвердила доцільність використання такого методу впливу на вихованців, як гучномовка. Її використання в організаційному періоді туристсько-екологічних і козацьких заходів є доречною, а інколи й необхідною.

У козацькому таборі все по-справжньому: і перше освячення дитячої сотні козацьким священиком, і братське один до одного ставлення, і обов'язкове підпорядкування (обраним всією громадою) сотнику, чотовим, ройовим, заставним (що, до речі, ой як складно у 8-9 років), і досить далекі подорожі, і екстремальні умови дикої природи з надокучливими кровососами, і десятки неочікуваних козацьких випробувань, і неабиякі дослідження природного довкілля, і вкрай необхідна участь у суспільно корисній праці, і багато іншого, що має потужний вплив на формування національної свідомості маленької людини. Однак, незважаючи на свій вік, кожен із козачат має чітко подавати команди і водночас виконувати їх. Цьому навчають їх з перших днів перебування у козацькому таборі. Формуванню командного голосу й чіткої вимови сприяють гучномовки, які, до речі, козачата вчать та вигукують з дитячим задоволенням.

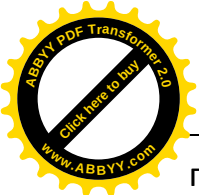
Гучномовки є необхідними й часто нічим незамінними при отриманні перших навичок руху по пересічній місцевості: долання лісових завалів, водних перепон, засвоєння правил підйому на круті пагорби та спуску з них тощо. Особливо коли дуже суворо необхідно виголошувати застороги та вимоги з дотримання безпеки руху, виконання обов'язкових для всіх правил долання всіляких перешкод.

Часто майбутні захисники Вітчизни використовують інформаційні або ж застережливі гучномовки при дослідженні незнайомої місцевості складних суборів з непрохідними хащами, розпізнаванні на слух диких тварин, визначенні їстівних і отруйних рослин та в багатьох інших екстремальних умовах туристсько-екологічної діяльності учасників козацького таборування.

Дітям завжди до вподоби засвоєння козацьких навичок: розпізнавання слідів життєдіяльності звірів, птахів, змій та визначення часу їх давності. Вимоги тиші, уваги, зосередженості – звучать у заздалегідь чи миттєво створених гучномовках. Все вищезазначене відбувається ненав'язливо, часто в ігровій формі. Пояснення, як правило, короткі, але обов'язково емоційно забарвлені з імітацією рухів тварин, що сприяє якісному сприйманню та запам'ятовуванню.

Під час козацького таборування діти навчаються визначати сторони горизонту, правильно встановлювати намети, ходити з рюкзаками та вкладати у них різноманітні речі, творчо користуватися мотузками, карабінами та іншим туристським спорядженням.

Робота у польових наметових містечках створює сприятливі умови для розпочатого експерименту (науковий керівник професор Микола Лазарєв) з

педагогічного забезпечення творчої самореалізації особистості молодшого школяра щодо навчання запитальної діяльності. Тут у співпраці з дорослими, відкриваючи нове, діти вчаться ставити логічні ряди евристичних запитань для створення наукових описів об'єктів природи, що вивчаються.

Гарний настрій дітей та їх гуртування до виконання добрих справ завжди підсилюється спонукальними гучномовками: **Гей, козаче, сонце гукає! Той, хто з нами, часу не гає! В праці будем вивчати природу, Гартуючи тіло, розум і вроду!** (Віктор Лях).

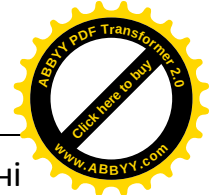
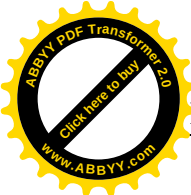
Така гучномовка співзвучна цілям виховного процесу козацького табору, де, у порівнянні з іншими оздоровчими таборами, діти докладають неабиякої сили волі та фізичних зусиль задля особистої самореалізації.

Варто зазначити, що кожного дня школярі долають пішки 12–15 км. Велике й водночас приємне навантаження, свіже повітря, смачні страви сприяють продуктивній реабілітації дітей після довгого тривалого року з обмеженою рухливістю. Вся діяльність табору насичена реалізацією таких дитячих потреб, які не дозволяють їм відчувати фізичну втому. Навіть діти з деяким хронічними захворюваннями, як, наприклад, вегето-судинна дистонія, сколіоз, остеохондроз, деформація грудної клітки не поскаржилися ні на больові відчуття, ні на стомлюваність. Сприяють відновленню здоров'я і спеціальні вправи, які розробляються інструкторами фізичної культури та козацького гарту.

Під час таборування козачата щоденно відчують, що у походах вони набираються не лише сили, а й неоціненного досвіду життя в незвичних умовах природного оточення. Вони залюбки виконують гучні хорові декламації, в яких є звернення до природи і водночас відчуття особистої причетності до оздоровлення довкілля: **Гей, Природо! Ми – брати! – Краєзнавці-козаки. Будьмо ми здорові всі! Гей! Гей! Гей! Гей! Гей! Гей! Будьмо ми на цій Землі, Мов ті велетні-дуби! Гей! Гей! Гей!** (Віктор Лях).

При виконанні наведеної декламації на більш вагомому емоційно забарвленому рівні сприймається та відновлюється у дитячій пам'яті непорушна єдність козацтва з природою, загострюється відчуття того, що природа саме тут і зараз зміцнює та гартує дитячі тіла.

Організатори козацького таборування завжди зосереджують увагу на тому, що кожна людина має залишати по собі добрий слід. Вони щоденно мотивують дітей до посиленої праці на користь всього суспільства. Вдячні за турботу і цікаве табірне життя, діти відгукувалися на заклик дорослих і щодня намагалися робити щось корисне. Особливо приємно їм працювати в

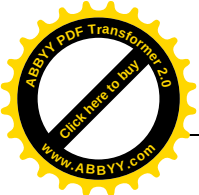

козацькому сквері ім. П. Калнишевського на території СумДПУ імені А. С. Макаренка, де вони застосовують знання, здобуті на терені СНАУ під час екскурсій та спеціально організованих для них занять з ландшафтного дизайну.

Організовуючи цікаве змістовне табірне життя, ми насамперед дбаємо про дотримання козацької відповідальності за дисципліну і порядок у чатах, роях, заставах. Використовуємо для цього авторські інноваційні підходи, серед яких належне місце займають гучні декламації. Разом тим, що козачата виконують їх з охотою (бо ж саме різноманітні гучномовки реалізують дитячі потреби кричати), такі римовані рядочки мають і досить вагомий вплив на свідомість особистості, яка проходить тут нелегкий шлях самореалізації. Кожна з гучних декламацій має неприхований смисл і безпосередньо впливає на підсвідомість дитини. Вимагає від неї певної поведінки або дії. Часто такі римовані поетичні мініатюри створюються безпосередньо дітьми і носять характер колективної дитячої творчості. Ось, наприклад: **Дружать сонце і земля, Дружать дощик і поля. Дружать з нами ліс і луг. І ріка нам теж як друг. Дружать всі в країні в нас: І Карпати, і Донбас. Ти козак, і я козак –Разом ми – міцний кулак.** (*Колективна творчість*)

Така гучномовка сприятлива для формування у підростаючого покоління національної свідомості та зміцнення їх козацького духу. Усвідомлюючи, що в єдності козацької громади – велика міць, справжнє козацьке побратимство, маленькі козачата намагаються не ображати одне одного, а навпаки, підтримувати, як це робили їх далекі пращури славної Запорозької Січі.

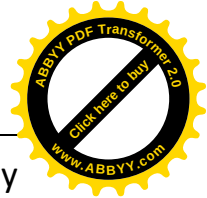
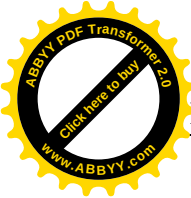
Вищенаведена гучномовка також спонукає маленьких членів козацької громади до розуміння непорушних зв'язків у природі, залежності життя всіх живих організмів Землі від чинників неживої природи (серед яких Сонце, вітер, дощова вода) і від самих козачат, тобто їх ставлення до здоров'я природи, як до свого особистого. А ще кричалка допомагає усвідомити значущість соборності нашої держави, де кожен громадянин України має рівні права і справедливе ставлення до себе. Вона мотивує маленьку людину до належного компромісу в складних і суперечливих відносинах громадян Сходу і Заходу України. Спонукає їх до розуміння і сприйняття один одного, намагання відшукувати в однолітках ті гарні якості, на базі яких можна будувати поміж собою дружні стосунки. Дорослі розтлумачують дітям кожен рядочок такої гучномовки, допомагають їм усвідомлювати глибину її сутності та водночас навчають малесеньких козаків зростати в мудрості та величї козацької душі.

Для пробудження у кожної дитини відчуття козацького духу, підкреслення особистої значущості і спонукання до дії ми використовуємо гучномовки наступного змісту: **Послухай, хлопче, ти ж козак! Ставай з братами струнко в ряд! Карбуй свій крок! Вперед іди! Народу вірність збережи!** (Л. Крившенко). Ця гучномовка підбадьорює окремих козачат, коли ті стомилися. Мотивує їх до чіткого виконання стройових вправ, формує характер і почуття гордості за те, що вони є членами козацької громади. Закликає до особистої відповідальності за порядок у строю, гуртує застави, рої, чати та загалом дитячу козацьку сотню. Загострює відчуття віри, честі та волі. Сприяє подоланню втоми і гартуванню козацької витривалості маленької людини.

Варто зазначити, кожен день дитячого таборування спонукає педагогів до творчих знахідок. Так, наприклад, спекотної днини (28 травня 2012 року) козачата почали знімати з голови бандани, що могло викликати загрозу здоров'ю. Типові зауваження від дорослих, коли дитячі обличчя заливало потом, не діяли. Необхідно було застосувати такий потужний дієвий вплив, який би змусив козачат дотримуватися статутних вимог до камуфляжних одностроїв. Так у таборі народилася нова гучномовка: **Хто з банданою не дружить, Сонячний удар заслужить, – Буде табір чатувати, Смачну їжу готувати!** (В. Лях). Її створено з метою роз'яснення дітям насамперед тих непорушних законів таборування, яких дотримуються як дорослі козаки, так і маленькі козачата. Козацький однострій має бути застебнутий на всі гудзики, а на голові – кашкет чи бандана. У разі недотримання носіння козацьких одностроїв, винним оголошується догана. У нашому випадку, вчинки, які за умов спекотної днини погіршують здоров'я козака, караються громадою і замість створення належних умов для такої хворої людини, його наказують, залучають до чатування табору та приготування страв. Таке пояснення, підсилене вищенаведеною гучномовною, як ніщо інше спонукає дітлахів до носіння бандан у самий пік спеки.

На організацію дитячої сотні під час проходження колоною вулицями міста впливає і соціальне оточення. Так, наприклад, люди здебільшого приємно вражені та схвально відгукуються на адресу маленьких козачат, що спонукає останніх до чіткого дотримання вимог щодо руху в колоні. Доречним буде сказати, що подібна вимога для 8-9-річних козачат дуже важка для виконання, адже під час ходи діти намагаються спілкуватися поміж собою, що призводить до втрати уваги і порушення порядку в колоні. Тому дорослий у перші дні таборування досить часто нагадує козачатам про те, що вони мають йти рівними колонами, дивлячись у потилицю одне одному. Таке

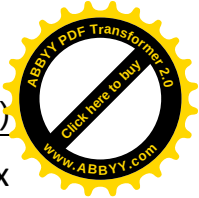
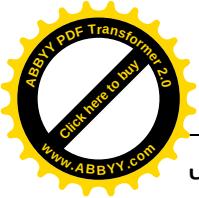
нагадування, хоч і ускладнює та уповільнює рух, однак, навіть при скупому схваленні, подобається дітям. У свою чергу це сприяє дотриманню належної дисципліни, згуртованості дитячого колективу.

Інколи козак-наставник зупиняє колону ті говорить деяким гіперактивним козачатам: «Діти! На вас люди дивляться! Не зважаючи на те, які ви красиві у козацьких одностроях, не дозволю, щоб ви соромили козацьку честь. Ведіть себе достойно, або переходьте у звичайний оздоровчий табір!». Таке суворе попередження стає справжнім гальмом дитячої розкутості. Винні надовго замовкають і намагаються дотримуватися правил пересування в колоні. З часом чотові та ройові самі починають робити зауваження своїм побратимам вигуками: «Відставити розмови!» і, до речі, діти швидко на них реагують.

У похідних умовах ми також ставимо за мету формування у козачат чоловічих якостей по відношенню до берегинечок. Належне ставлення до дівчаток спочатку вимагається, а потім проявляється у турботливому і шанобливому відношенні козачат до протилежної статі як на вербальному, так і практично-дієвому рівнях. Так, на крутих підйомах і спусках, під час подолання природних перепон (перехід через струмки, річечки по стовбурах звалених дерев), перенесення особистих речей хлопчики виявляють готовність позбавити дівчаток їх особистого вантажу, підтримують за руку, допомагають піднятися на навісну переправу або ж перемичку (під час тренувань), поступаються чергою (навіть під час тамування спраги джерельною водою спекотної днини). Вони завжди поступаються кращим місцем у транспорті, який доставляє їх до далекого місця лісової мандрівки. Радяться з дівчатами, який маршрут для них буде кращим і цікавішим. Часто виконують дівчачі забаганки, а ті, в свою чергу, намагаються підтримувати хлопчачі.

Вище описане відношення до берегинь підсилюється творчою римованою гучномовкою: **Берегиням залюбки Допоможуть козаки: Вчасно руку подадуть, Важку ношу піднесуть. А як йти вони не в змозі, Не покинуть на дорозі: Поміч вчасно нададуть І у табір принесуть!** (Л. Крившенко).

При проведенні козацького таборування багато уваги приділяється формуванню у молоді козацького духу та основ комунікативної культури. Від козачат дорослі постійно вимагають чіткої радісної мови, що позитивно впливає на якість козацького слова: впевненого, бадьорого, гучного, щирого, привітного й емоційно піднесеного. Така козацька вимога до мовлення реалізується і під час виголошення гучномовок. Дорослі спочатку самі вимовляють римовані рядочки так, як вимагають від дітей. Таким

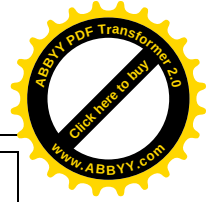
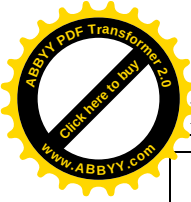
чином, реалізуючи дитячі потреби в галасі, учителі непомітно для них формують основи риторичних умінь.

Декламуючи римовані слова, козачата піднімають настрій собі і своїм товаришам, налаштовують одне одного на дружню гру, у якій виявляють розум і кмітливість, наполегливість і впевненість: **Раз, два, три, чотири – Ми веселі і кмітливі, Любим дружно гратись, Плавати, змагатись. Хто такі?, – питають всі, Козачата ми малі! Всі крокуєм дружно в ногу. Гей! Звільняйте нам дорогу!** (О. Цісарук). У рухливих умовах таборування у дітей відкриваються досі не знані і раніше не задіяні резерви людської психіки. Козачата швидко зростають, самі вражаються особистісним змінам зовнішніх і внутрішніх якостей. Це відбувається на очах у товаришів. Козачата піднесено вимовляють останній римований рядочок і насправді хочуть, щоб перехожі звільнили їм шлях до розвитку.

Як не дивно, гучномовки в козацькому таборі досить швидко виявляють свою незамінну виховну дію. І хоч для дітей такий вплив залишається непомітним, дорослі поміж собою відзначають їх значущість і намагаються створювати нові. Головним при цьому є наповнення їх потрібним виховним змістом. Так, наприклад, викликаючи любов і шану до козацького табору, педагоги пропонують таку кричалку: **Табір наш найкращий в світі, Ще такого пошукать! Дозволяють нам у ньому Всім кричалочки горлать!** (С. Глуценко). Виховуючи шанобливе ставлення до табору та його природного оточення, ми завжди спонукаємо дітей до прибирання табірної та прилеглої території й обов'язково хвалимо козачат за ту красу, яку вони створюють власними руками.

Завдяки об'єднаним зусиллям школи, громади Сумської паланки Міжнародної громадської організації «Козацтво Запорозьке», Приватного благодійного оздоровчо-освітнього центру «Мурашка», підприємців і, звичайно ж, батьків перебування у такому таборі надає великі можливості для більш якісної та продуктивної самореалізації дітей. Вони, на переконання багатьох учителів отримують задоволення від тих позитивних змін, які відбулися у їх власному «Я». Багато козачат навчаються спілкуватися, співпрацювати з однолітками та дорослими, по-справжньому товаришувати, долати ніяковість і страх, стримувати себе, бути ввічливішими, прислухатися до думки колективу і чути один одного, а головне – хоча б трішки працювати на загальну користь.

Нижченаведена порівняльна таблиця відображає ті позитивні зміни у кожного з учасників таборування, які відбулися впродовж трьох тижнів (у таблиці прізвища та імена дітей з етичних міркувань змінені):

№ з/п	До перебування в таборі	По завершенню табірної зміни
1.	Перекотиполо Семен, відмінно-достатній рівень знань (7-10 балів). Допитливий, активний, забіякуватий, жвавий. Вимагає постійної посиленої уваги до себе, дуже плаксивий (плаче так, щоб усі почули або побачили), не зважає на бажання і потреби інших, через що не здатний до активної співпраці в групі. Хочє займати високе соціальне становище в класі. Доручення виконує неякісно	Став менше плакати (став стриманіший, якщо плаче, то осторонь, щоб ніхто не побачив), частково враховує потреби та бажання інших, почав співпрацювати в команді. Навчився вислуховувати тих друзів, які висловлювали на його адресу невдоволення та вимагали рахуватися з їх особистими думками. При цьому помітно спостерігалась його «дорослішість», що почала формуватися у процесі виконання обов'язків ройового у козацькому таборі
2.	Забіяка Олекса, високий рівень знань (10 -11 балів). Відмінник, жвавий, забіякуватий. Прагне до лідерства. Дружні стосунки має з кількома учнями. Не знаходить спільних інтересів із Сірком С. та Коханим В., конфліктує з ними. Ніколи ні з ким нічим не ділиться.	Здружився з Сірком С. і Коханим В. Навчився ділитися обідом та іграшками. Перестав зважати на свій соціальний статус серед однокласників. Виявив витривалість і силу волі під час Хресного ходу (раніше, якщо стомлювався, то за будь-яких обставин знаходив причину для відпочинку).
3.	Усенетак Назар, відмінно-достатній рівень знань (7-10 балів). На уроках старанний, наполегливий, доводить розпочате до кінця. Любить тварин. Негативні риса – ревність, заздрість, агресивність, незадоволення будь-чим, постійно конфліктує з Перекотиполом С..	В останні 2 дні роботи табору жодного разу не прозвучали фрази щодо виявлення незадоволення. Став стриманішим, навчився прислухатися до думки колективу, знизився вияв агресії до однокласників, особливо до Перекотиполо С.
4.	Коханий Влад, відмінно-достатній рівень знань (8 -12). Невпевнений у власних силах, нестриманий, уважний до дівчаток, має бурхливу уяву. Емоційно невірноважений, грубий. Задля власної вигоди здатний швидко налагоджувати стосунки.	Проявилися такі риси характеру, як упевненість та стриманість. Почав намагатися періодично контролювати власний емоційний стан, у ставленні до дівчаток став прикладом для інших хлопчиків.
5.	Сірко Северин, середній рівень знань. Імпульсивний, у поведінці керується почуттями, болісно реагує на зауваження, самолюбивий, витривалий, зверхньо ставиться до дівчаток. Грається в позаурочний час з обмеженим колом однокласників (тільки з Приблуда Р.). Доручення виконує з неохотою, намагається перекласти їх на інших.	Поліпшилися стосунки з дівчатками, майже нормалізувалась реакція на зауваження (став розуміти, що зауваження містить інформацію про те, як щось змінити на краще), посилилась потреба у співпраці з однолітками та відповідного ставлення до них як підлеглих і козацьких побратимів. Став, окрім Приблуди Р., дружити з Забіякою О., Коханим В.

Продовження таблиці

6.	Ласий Андрій, відмінно-достатній рівень знань (8-11 балів). Егоцентричний, пасивний, розсудливий, жадібний, уникає труднощів та фізичної праці, нерішучий. Здається, його життя зводиться лише для задоволення двох проблем: смачно поїсти та відпочити.	Вперше наважився та подолав фізичні труднощі під час переправи, разом з іншими активно включився у суспільно-корисну працю, подолав певну «сумнівність» та став помітно впевненішим у реалізації своїх бажань.
7.	Приблуда Руслан, середній рівень знань (5-11 балів). Схильний до зловтішань. Забіякуватий, неорганізований. Виділяється прагненням до самоствердження.	Зменшилися прояви зловтішань, став більш організованим і активнішим, особливо у висловлюваннях свого відношення щодо рішень колективу козачат.
8.	Довгий Дмитро, відмінно-достатній рівень знань, (7-11 балів). Спокійний, урівноважений, уникає доручень, некомунікабельний, глибоко переживає конфлікти. Виявляє активність лише у спортивних іграх. Після уроків завжди поспішає додому.	Став виявляти активність у спілкуванні, знайшов спільні інтереси та захоплення з однокласниками. У таборі навчився відстоював власну позицію в конфліктних ситуаціях, зацікавлено брати участь у козацьких заходах. Перестав поспішати додому.
9.	Мамій Артем, відмінно-достатній рівень знань (8-12 балів, 8 – англ. мова). Нетерпимий до критики, має завищену самооцінку, вразливий, боїться труднощів, виявляє агресію та мінливий настрій. Дружить тільки з Коханом В.. Відчувається надмірна турбота матері.	Більш спокійно став реагувати на критичні зауваження однокласників, фізичні труднощі в основному став долати як належні життєві перепони, що формують чоловічий характер. Настрій став менше залежати від власного «я». Збільшилось коло друзів.
10.	Мімоза Солоха, високий рівень знань (10-12 балів). Впевнена, вперта, смілива, фізично розвинена, дещо груба, може підбурювати дітей до негарних учинків, залишаючись осторонь. У цікавих справах може проявляти лідерство, витривалість, цілеспрямованість. У критичних ситуаціях співпереживає та заступається за своїх однокласників.	Стала помітно врівноваженішою, навчилася цінувати досягнення інших, більш щирою у стосунках. Виявила лідерські якості при організації верхової їзди на конях (пошикувала всіх у колону і турбувалась про кожного, хто сідав верхи на коня, контролювала час і відрізок шляху – щоб було по-справедливості). Помітно позитивно змінилися якості характеру.
11.	Солодка Орися, високий рівень знань (10 -12 балів). Надійна, спокійна, вольова, стримана, справедлива, завжди організована, важко переживає невдачі. Обмежена в спілкуванні з однолітками. Любить, щоб все було по-справедливості. Вона ніколи не грається з ляльками.	Стала більш відвертою та дружньою з однолітками. Виявила перед дітьми особисту витривалість, заповзятість, початкові вміння діяти в колективі, чим викликала більшу повагу козачат. Жити у козацькому таборі сподобалося більше, ніж заняття хокеєм на траві, бо саме йому вона ладна була віддати перевагу.

Продовження таблиці		
12.	Мудрик Ната, високий рівень знань (10-12 балів). Обдарована, лагідна, дисциплінована, скромна, сором'язлива, наполеглива, розсудлива, але не звична до фізичних навантажень. Ця дитина не скаже, що їй важко. Вона завжди дуже правильна. Користується заслуженим авторитетом серед дітей. Їй довіряють. Ніколи не скаже поганого слова про своїх однокласників, навіть коли ті заслуговують цього.	Зацікавлено та наполегливо, тамуючи страх, долала природні перепони. Ще більш розвинула свої позитивні якості. Створила гучномовки з відображення табірної життя. Стала виявляти більшу зацікавленість до активного табірної життя. Ната з задоволенням і захопленням провела у таборі всі дні і замість поїздки в Лебедин до бабусі обрала участь у досить важкій Хресній ході з Миропілля до Російського кордону.

Висновки. Гучномовки за належної мотивації та вмілому використанні є незамінними і дуже корисними у вихованні екологічно вираженої поведінки молодших школярів і мають великий вплив на формування їх козацького духу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев С.П., Коморин С.В., Тимонин А.И. Что делать в загородном лагере. – М: Новая школа, 1994. – 224 с.
2. Лях В.В. Творче використання «кричалок» і декламацій у роботі туристських таборів (з досвіду роботи туристсько-екологічних таборів ПБООЦ «Мурашка»): Методичний посібник для організаторів туристсько-краєзнавчої роботи, вчителів, вихователів оздоровчих таборів. – Суми: СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2005. – 64 с.

РЕЗЮМЕ

В. В. Лях, Л. М. Крившенко. Творческое использование кричалки в воспитании младших школьников на базе козацких палаточных лагерей.

В статье рассматривается проблема организации казачьего лагеря для младших школьников и применение такого инновационного метода влияния на сознание ребенка, как кричалка. Дается определение понятия «кричалка», раскрывается ее суть, значение и роль в воспитании учеников на базе казачьих палаточных лагерей. Отображаются результаты положительного влияния кричалки на сознание и поведение младших школьников, приводятся конкретные качественные изменения, которые происходят с учениками во время пребывания в казачьем лагере.

Ключевые слова: кричалки, казачий лагерь, инновационный метод, младшие школьники, сознание и поведение.

SUMMARY

V. Lyah, L. Krivshenko. Creative using of hifgsounds in junior schoolchildren's bringing up on the base of cossack's camping.

In the article it is considered a problem of Cosacks camping's organization of junior schoolchildren and using of such innovative method of influence on child's consciousness as highsounds. It is identified the conception «highsounds», it is opened it essence, meaning and place in pupil's bringing-up on the background of children camps. It is reflected results of positive influence of highsounds on junior schoolchildren's consciousness and behaviour.

Key words: highsounds, Cossack's camping, innovative method, junior schoolchildren, consciousness and behavior.